

MARIN MANOLESCU

**TEORIA
ȘI
METODOLOGIA
EVALUĂRII**

EDITURA UNIVERSITARĂ

Prof. univ. dr. MARIN MANOLESCU

TEORIA ȘI METODOLOGIA EVALUĂRII

UNIVERSITATEA "VALAHIA"
TÂRGOVIȘTE - ROMÂNIA
SEDIUL CENTRAL
Nr. inv. X53061

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
COMPETENȚE GENERALE - DISCIPLINARE ȘI TRANSDISCIPLINARE -	7
CUPRINS	9
Capitolul I. EVALUAREA ȘCOLARĂ. ABORDĂRI CLASICE ȘI CONTEMPORANE	15
Conținutul științific al capitolului	16
Teme majore abordate	16
Analitica temelor	17
1. Conceptualizarea evaluării școlare. Evoluții semantice	17
1.1. De la "docimologie" la "Teoria evaluării"	17
1.2. Evoluția paradigmei docimologice	19
1.3. Concepții succesive în evoluția noțiunii de "evaluare"	21
1.4. Dinamica definițiilor evaluării școlare	21
1.5. Consens și divergențe în definirea evaluării școlare	24
2. În pedagogia românească	25
2.1. Teoria evaluării - în căutarea unui model unitar	27
2.2. Integrarea evaluării în structura activității didactice	28
2.3. Schimbare de paradigmă: de la „evaluare” la „activitate evaluativă”	29
2.3.1. Evaluarea între cogniție și metacogniție	29
2.3.2. De la evaluare la activitate evaluativă sau învățarea asistată de evaluare	30
2.4. Evaluarea tradițională – evaluarea modernă; analiză critic - constructivă	31
2.5. „Cultura evaluării” versus „cultura controlului/examinării”	34
2.6. Modernizarea evaluării școlare; tendințe	35
3. Structura / Variabilele evaluării	38
4. Aplicații și teme de reflecție	40
Capitolul II. FUNCȚII ȘI STRATEGII EVALUATIVE	42
Conținutul științific al capitolului	43
Teme majore abordate	43
Analitica temelor	44
1. Funcțiile evaluării	44
1.1. Repere conceptuale	44
1.2. Tipologia funcțiilor evaluării	44
1.3. Funcții sociale și funcții pedagogice ale evaluării	45
1.3.1. Funcția socială a evaluării	45
1.3.2. Funcția educativă a evaluării	48
1.4. Funcțiile generale și funcțiile specifice ale evaluării	49
1.4.1. Funcțiile generale	49
1.4.2. Funcțiile specifice ale evaluării	49
2. Strategii/ Tipuri de evaluare	51
2.1. Strategia evaluativă: repere conceptuale	51
2.2. Demersul strategic evaluativ: elemente de concepție și construcție	52
2.3. Modele taxonomice	52
2.3.1. Perspective de analiză și diferențiere a strategiilor evaluative	53
2.4. Strategii evaluative criteriale/prin obiective versus Strategii evaluative normative/comparative	56
2.4.1. Strategii evaluative normative/comparative	57
2.4.2. Strategii evaluative criteriale sau Evaluarea prin obiective	58

2.5. Evaluarea inițială – evaluarea formativă – evaluarea sumativă; interdependente și complementaritate	59
2.5.1. Evaluarea inițială	59
2.5.2. Evaluarea formativă și evaluarea formatoare	61
2.5.2.1. Evaluarea formativă	61
2.5.2.2. Evaluarea formatoare	63
2.5.3. Evaluarea sumativă sau „certificativă”	64
2.5.4. Unitatea și complementaritatea strategiilor evaluative	67
3. Interdependența dintre funcțiile evaluării și strategiile evaluative	68
4. Aplicații și teme de reflecție	70
Capitolul III. „OBIECTUL” EVALUĂRII ȘCOLARE	73
Conținutul științific al capitolului	74
Teme majore abordate	74
Analitica temelor	75
1. Repere conceptuale	75
2. Determinarea „obiectului” evaluării	76
3. Specificarea prin obiective operaționale/ comportamentale	77
3. Dinamica tipologiei rezultatelor școlare ale elevilor	77
3.1. Spirala „educație intelectuală” - „educație cognitivă”	77
3.2. Precursori ai educației cognitive	80
3.3. Rezultate școlare specifice educației intelectuale	81
3.3.1. Cunoștințe acumulate și integrate	81
3.3.2. Capacitatea de operare și aplicare a achizițiilor	82
3.3.3. Dezvoltarea capacităților intelectuale	82
3.3.4. Conduite și trăsături de personalitate	82
3.4. Rezultate școlare specifice educației cognitive	83
3.4.1. Repere în diferențierea conceptelor de bază ale educației cognitive	83
3.5. Competențele - „obiecte” moderne ale evaluării școlare	88
3.5.1. Abordarea cognitivă a educației școlare	88
3.5.2. Psihologia cognitivă versus psihologia behavioristă	89
3.5.2.1. Psihologia behavioristă/comportamentistă. Implicații asupra teoriei și practicii educaționale	89
3.5.2.2. Psihologia cognitivă. Implicații în plan pedagogic	89
3.5.3. Reconstrucția educației: De la științe cognitive la educație cognitivă	90
3.5.4. Reconcepterea evaluării determinată/solicitată de reconstrucția educației	92
3.5.4.1. Competența - finalitate a procesului educațional și „obiect” al evaluării	92
3.5.4.2. De la obiective operaționale la competențe școlare. Impactul evaluării formative	93
3.6. Centrarea pe competențe - un model integrator al evaluării	94
3.6.1. Competențele - alternativă la învățământul tradițional centrat pe cunoștințe	94
3.6.2. Ipostaze ale competenței școlare	95
3.6.3. Competența - un megarezultat educațional	98
3.7. Definirea competențelor - între unitate și diversitate	99
3.7.1. Competența – un concept polisemantic	99
4. Aplicații și teme de reflecție	102
CAPITOLUL IV. OPERAȚIILE EVALUĂRII	105
Conținutul științific al capitolului	106
Teme majore abordate	106

Analitica temelor	107
1. Măsurarea – baza obiectivă a aprecierii	107
2. Aprecierea – exprimarea unei judecăți de valoare	108
2.1. Sisteme de notare/ Apreciere	108
3. Decizia - scopul demersului evaluativ	111
4. Complementaritatea operațiilor evaluării	111
5. Variabilitatea aprecierii rezultatelor școlare ale elevilor	114
5.1. Asumarea subiectivității în evaluare	114
5.2. Distorsiuni și divergente în evaluarea educațională	114
5.3. Erori frecvente în evaluare	115
5.4. Tipuri de erori	115
5.5. Modalități de reducere a divergențelor în evaluarea educațională	116
5.6. Evaluarea școlară între promovare/suținere entuziastă și contestare ...	117
6. Aplicații și teme de reflecție	118
Capitolul V. CRITERIILE ÎN EVALUAREA EDUCAȚIONALĂ	121
Conținutul științific al capitolului	122
Teme majore abordate	122
Analitica temelor	124
1. Reper conceptuale	124
1.1. Identitatea și legitimitatea sistemelor de referință	124
1.2. „Criteriu”; „Criteriu de evaluare”; „Indicator de evaluare”; criterii de realizare a sarcinii; criterii de reușită	125
1.2.1. Criteriu	125
1.2.2. Criteriu de evaluare	125
1.2.3. Indicatorul în EVALUARE	126
1.2.4. Criterii de realizare și criterii de reușită	127
2. Modele de determinare a criteriilor în evaluarea educațională	130
2.1. Judecăți normative - judecăți descriptive în evaluare	130
2.2. Tipologia modelelor de determinare a sistemelor de referință	131
2.2.1. Perspectiva axelor polare	131
3. Obiectivele educaționale - criterii de evaluare	134
3.1. Determinarea obiectivelor educaționale	134
3.2. Nivele de analiză a obiectivelor educaționale	134
3.2.1. Nivelul superior	135
3.2.2. Nivelul intermediar	136
3.2.3. Nivelul operațional/comportamental	137
3.2.3.1. Operaționalizarea obiectivelor educaționale	138
3.3. Domenii și clase comportamentale	145
3.3.1. Obiectivele cognitive	145
3.3.2. Obiectivele socio-afective	146
3.3.3. Obiectivele psiho-motorii	148
3.3.3.1. Perspectiva celor patru modele succesive de interpretare a criteriilor de evaluare	148
3.3.3.2. Modelul A: Criteriu = prag de reușită în învățare	148
3.3.3.3. Modelul B: Criteriu = reușita în realizarea unui obiectiv operațional	149
3.3.3.4. Modelul C: „criteriu = reper în realizarea și reușita unei sarcini de învățare”	151
3.3.3.5. Modelul D: Criteriu = calitate a procesului și produsului învățării	152
4.1. Specificitatea determinării criteriilor în funcție de tipul de evaluare	152
4.2. Ameliorarea practicilor curente de evaluare	153
5. Aplicații și teme de reflecție	154

CAPITOLUL VI. METODE DE EVALUARE	156
Conținutul științific al capitolului	157
Teme majore abordate	157
Analitica temelor	159
1. Repere conceptuale, caracteristici	159
1.1. Repere conceptuale	159
1.2. Caracteristici	159
2. Tipologia metodelor de evaluare	160
3. Metode tradiționale de evaluare	161
3.1. Evaluarea orală	161
3.1.1. Repere conceptuale, caracterizare generală	161
3.1.2. Întrebările – fundamentul conversației euristice	162
3.1.3. Avantaje ale evaluării orale	163
3.1.4. Dezavantaje ale evaluării orale	165
3.2. Evaluarea prin probe scrise	167
3.2.1. Repere conceptuale	167
3.2.2. Modalități de realizare a evaluărilor prin probe scrise	167
3.2.3. Avantaje ale evaluării scrise	168
3.2.4. Dezavantaje ale evaluării scrise	169
3.2.5. Complementaritatea evaluărilor orale și scrise	169
3.3. Evaluarea prin probe practice	170
3.3.1. Repere conceptuale	170
3.3.2. Caracteristici	170
3.3.3. Variante ale evaluărilor practice	171
3.4. Testul docimologic	172
3.4.1. Repere conceptuale	172
3.4.2. Caracteristici structural-funcționale	172
3.4.3. Calitățile testelor	173
3.4.4. Tipologia testelor	175
3.4.5. Etape în elaborarea și aplicarea testului docimologic	178
3.4.6. Testul în practica școlară	179
4. Metode alternative și complementare de evaluare	180
4.1. Repere conceptuale	180
4.2. Tipologia metodelor alternative și complementare de evaluare	181
4.2.1. Observarea sistematică a comportamentului elevului față de activitatea școlară	182
4.2.2. Portofoliul	189
4.2.2.1. Repere conceptuale	189
4.2.2.2. Semnificații pedagogice	189
4.2.2.3. Proiectarea portofoliului	191
4.2.2.4. Evaluarea portofoliului elevului (A se vedea cap. IX, Demersuri aplicative)	191
4.2.3. Proiectul	191
4.2.3.1. Repere conceptuale	191
4.2.3.2. Caracteristici	192
4.2.3.3. Precondiții	192
4.2.3.4. Etapele realizării unui proiect	193
4.2.3.5. Structura unui proiect	193
4.2.3.6. Evaluarea proiectului	194
4.2.3.7. Tipuri de proiecte	194
4.2.3.8. Avantaje și limite ale folosirii proiectului ca metodă de evaluare	195
4.2.4. Investigația	195
4.2.4.1. Repere conceptuale	195

4.2.4.2. Caracteristici	196
4.2.4.3. Evaluarea investigației	196
4.2.4.4. Avantaje și dezavantaje	196
4.2.5. Autoevaluarea	197
4.2.5.1. Autoevaluarea – componentă a metacogniției	197
4.2.5.2. Autoevaluarea în contextul evaluării formative și formatoare	198
4.2.5.3. Instrumente de autoevaluare și de dezvoltare a capacității de autoevaluare	199
4.2.5.4. Modalități explicite de dezvoltare a capacității de autoevaluare a elevilor	199
5. Aplicații și teme de reflecție	200
CAPITOLUL VII. TEHNICI DE EVALUARE	204
Conținutul științific al capitolului	205
Teme majore abordate	205
Analitica temelor	207
1. Itemi, tehnici, instrumente de evaluare; reperi conceptuale	207
1.1. Itemul pedagogic	207
1.2. Tehnica de evaluare	207
1.3. Instrumentul de evaluare	209
2. Tipologia itemilor de evaluare	210
3.1.2. Itemul cu alegere multiplă (IAM)	211
3.1.3. Itemii cu alegere duală (IAD)	215
3.1.4. Itemii tip pereche (ITP)	215
3. Itemii obiectivi, semiobiectivi și subiectivi	210
3.1. Itemii obiectivi	210
3.1.1. Tipologie	210
3.2. Itemii semiobiectivi sau Itemii cu răspuns construit scurt	216
3.2.1. Prezentare generală; tipuri	216
3.2.2. Tipologia itemilor cu răspuns construit scurt	216
3.3. Itemii subiectivi	224
3.3.1. Prezentare generală	224
3.3.2. Tipologia itemilor cu răspuns construit elaborat/ dezvoltat	224
3.4. Asemănări și deosebiri ale itemilor obiectivi și subiectivi	231
3.4.1. Asemănări	231
3.4.2. Deosebiri	232
3.5. Compararea itemilor obiectivi și subiectivi	234
3.6. Avantaje și dezavantaje ale itemului obiectiv	235
3.6.1. Avantaje	235
3.6.2. Dezavantaje	236
3.7. Avantaje și limite ale itemului subiectiv	236
3.7.1. Avantaje	236
3.7.2. Dezavantaje	237
3.8. Formularea itemilor	237
4. Aplicații și teme de reflecție	238
CAPITOLUL VIII. INSTRUMENTE DE EVALUARE	242
Conținutul științific al capitolului	244
Teme majore abordate	244
Analitica temelor	246
1. Dispozitivul de evaluare	246
1.1. Reperi conceptuale	246

1.2. Funcții	246
1.3. Operații	247
1.4. „Modele” reprezentative de evaluare	248
2. Instrumentele de evaluare	250
2.1. Repere conceptuale	250
2.2. Relativitate și diversitate în alegerea instrumentelor de evaluare	251
2.3. Funcții	252
2.4. Tipologia instrumentelor sau mijloacelor evaluative	252
2.4.1. Prezentare generală	252
2.5. Instrumente specifice (cu precădere) evaluării formative	254
2.5.1. Diversitatea instrumentelor de evaluare formativă	254
2.5.2. Instrumente pentru colectarea informațiilor	255
2.5.3. Instrumente de observare a comportamentului elevului și de analiză a produselor învățării	256
2.5.3.1. Grile de evaluare; scări descriptive – scări uniforme de evaluare	256
2.5.3.2. Lista de control / verificare	260
2.5.4. Instrumente de ameliorare a învățării	261
2.5.5. Instrumente de comunicare socială profesor-elev	262
3. Proiectarea și construirea instrumentelor de evaluare	262
3.1. „Construcția” evaluării - știință, tehnică sau artă?	262
3.2. Determinări ale instrumentelor de evaluare; corelații funcționale	264
3.3. Calitățile instrumentelor/probelor de evaluare	265
3.3.1. Fidelitatea	265
3.3.2. Obiectivitatea testului/ probei	267
3.3.3. Validitatea	267
3.3.4. Sensibilitatea	269
3.3.5. Aplicabilitatea	270
3.4. Transcrierea unei competențe într-un sistem de performanțe SAU Selecția instrumentelor de evaluare	270
3.4.1. Un continuum: de la instrumente „închise” la instrumente „deschise”	270
3.4.2. Corespondențe progresive: între gradul de complexitate a obiectivelor și deschiderea instrumentelor de evaluare	271
3.4.3. Paradigme paralele sau corespondente progresive	272
3.4.4. Interdependența «tip de evaluare» - «tip de instrumente»	274
3.4.5. Corectarea, aprecierea și valorificarea probelor de evaluare	275
3.4.6. Ameliorarea practicilor evaluative curente	276
3.5. Matrici de prelucrare a rezultatelor probelor de evaluare	277
3.5.1. Matricea ITEMI – ELEV	278
3.5.2. Matricea «OBIECTIVE – ELEV»	278
3.5.3. Matricea tipurilor de rezultate așteptate sau Indicii «stăpânire», «utilitate», «conservare», «eficiență», «rentabilitate»	279
3.6. Instrumente de comunicare socială	280
3.6.1. Carnetul de note	280
3.6.2. Buletinul școlar	281
4. Proiectarea și realizarea unui demers evaluativ la nivelul unei discipline de studiu	281
4.1. Anticiparea demersului evaluativ	281
4.2. Un demers coerent și integrat de evaluare pe bază de competențe, la nivelul unei discipline de studiu	282
4.2.1. Etape în implementarea modelului	283
4.2.2. Semnificația conceptelor folosite	284

CAPITOLUL IX. DEMERSURI APLICATIVE. EXEMPLE DE TIPURI DE ITEMI ȘI PROBE DE EVALUARE	304
BIBLIOGRAFIE	324